

Dr. Máriáss

A legutolsó éjszaka tébolya

Szikszai Károly: *Fekete karácsony*

Galéria IX, Budapest

2010. december 4 – 2011. január 12.

Vajon mi vár ránk a legutolsó éjszakán? Bekopog egy APEH-ellenőr és előveteti hűs évvel azelőtti bevallásunkat? Átjön a szomszéd s felszólít, hogy halkabban haldokoljunk? Felsorakoznak körülöttünk a potenciális örökösök, s elkezdik kifelé tolni a cuccot, alólunk az ágyat, rólunk a paplant, fejünk alól a párnát? Vagy kijön az orvos, és segítségnyújtás helyett panaszkodni kezd, hogy alig van pénze, s nincs merevedése?

SZIKSZAI KÁROLY *Fekete karácsony* című sorozata élményi szinten abból a groteszk valóból építkezik, amelyben már megszűnt minden mélység és méltóság, részvét és odaadás, amely számkivetetté tett minden embert, legyen az koldus vagy milliomos – mindegy, a magány tömegjelenséggé nőtt, s áthatolhatatlan falat húzott az emberek közé.

Mit tehet ilyen helyzetben az alkotó? Álljon be a gagyi szórakoztatók, filléres bohócok sorába, akik sokszor a kollektív elhülyülésért is felelősek? Még csak véletlenül sem! Hisz a művész ég, méghozzá magas hőfokon; láz itatja át minden porcikáját, ezért dolgoznia, alkotnia kell, mert ha nem teszi, ha nem láthatja munkája, szelleme gyümölcset, akkor meddőnek, agyhalottnak érzi majd magát. Ezért csinálja: leírja, kiírja magából őszintén azt a mély hevületet, amely művésszé teszi, a társadalom, a sodor kirekesztettjévé, örült poétájává, meg nem értett szentjévé.

Szikszai eddig is megdöbbentő töménységgel fogalmazta meg mondanóját. A túlvilágba átnyúló tájakat, dimenziókat, a haldokló világból útrakelő utas üzenetét, a lecsupaszított mondanivalót batyuként a hátán cipelő meztelen lírikusét, a világ semmisségeit végleg felszámolt és maga mögött hagyott költőjét. Azonban mostani sorozatával még egy nagy lépést tett előre, hisz még cizelláltabban, még kontrasztosabban és még félelmetesebb pontosság-gal jeleníti meg mondanóját, mint eddig bármikor. Feketéi úgy sercennek a papíron, mint József Attila vagy Ady Endre szavai, s oly vad ritmusokat sikoltanak bivalyfekete fehérjei és cinkfehér feketéi egymás mellett, vagy éppen örült vággyal egymásba simulva, hogy attól előbb falféher lesz, majd örülten bezsong a lélek.

Szikszai képein először a táj csavarodik erre-arra, jó mélyen magába szívva láthatatlan szereplőit, miközben az úzótt vándor csak néz és megy, csak megy előre az ismeretlen éjszakában. Az egyik ház, amely mellett elhalad, lenyelné, a másik összeroppantaná, teljes soruk pedig szédült, gúnyos körtáncot jár előtte, továbbbúzve őt. Majd jönnek a fák, a gyönyörű jegenyék, amelyeknek a kezétől, érintésétől, suhanásától oly nehéz elbúcsúzni, hogy végül a lápok, vizek, földek, mocsarak világa érkezen el, amelynek egyre süppedő helyszínei a tébollyal átítatott éjszaka utolsó lépéseit kövezik ki a világból kivonuló költő útján.

SZIKSZAI KÁROLY

Fekete karácsony, 2010, 21×30 cm szén, papír

SZIKSZAI KÁROLY

Fekete karácsony, 2010, 21×30 cm szén, papír

SZIKSZAI KÁROLY

Fekete karácsony, 2010, 21×30 cm szén, papír

Szikszai meggyőződése szerint Chaim Soutine és Arnulf Rainer nyomdokaiban jár, jóllehet előbbinek különös dimenziókat sugalló döbbenetes terei, utóbbinak ágyúgolyóként becsapódó feketéi, világokat, arcokat, tájakat behálózó idegtérképei voltak a számára ösztönző kedves fátylák. Én mégis úgy érzem, hogy Szikszai egyre közelebb kerül ahhoz a legvégső, egyszerre félelmet és nyugalmat keltő hangulathoz, amely leginkább Arnold Böcklinre jellemző, különösen *A holtak szigete* címe festményére, amely bár egyszerű tájképnek tűnik, hiszen egy tengeri jelenetet ábrázol, mégis oly mélyen nyugtalanító, felkavaró és észbontó, mert elénk tárja kézzelfoghatóan a megkérdőjelezhetetlen véget, mint elkerülhetetlen valót. Ahogyan Böcklin sem tudott belenyugodni látványa végességébe, s 1880 és 1886 között azt öt változatban festette meg, így Szikszai is ragozza, jegyzeteli, díszíti, naplóként folytatja azt, amit mélyen magába leásva lát, talál, kitapint, előérez. Teszi mindezt azért, hogy olyan szépségben és pontosságban tárja elénk költői világát, hogy mi is kedvet kapva elinduljunk azon az úton, amelyen a legutolsó éjszaka tébolyának legmélyén, a felkavart lélek legsodróbb hullámain végre hagyjuk majd magunkat sodortatni előre, egyre csak előre, hogy az út legvégén hangosan a teremtmény arcába kacagva megérkezzünk hajnalban Böcklin gyönyörű szigetére.